

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

РОГАЧКО-ОСТРОВСЬКА МАРИНА СТАНІСЛАВІВНА

УДК 378:373.2.011.3-051:159.946.3-053.4

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО
МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: докторка педагогічних наук, професорка, дійсна членкиня НАПН України
БОГУШ Алла Михайлівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувачка кафедри теорії і методики дошкільної освіти.

Офіційні опоненти: докторка педагогічних наук, професорка
КОВШАР Олена Вікторівна,
Криворізький державний педагогічний університет,
завідувачка кафедри дошкільної освіти;

кандидатка педагогічних наук, доцентка
МАЛІНОВСЬКА Наталія Василівна,
Рівненський державний гуманітарний університет,
доцентка кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Т. І. Поніманської.

Захист дисертації відбудеться «30» червня 2020 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці й на офіційному сайті Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «27» травня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Реформування й модернізація системи вищої освіти, що сьогодні відбуваються в Україні в політичній, соціальній та ідеологічній сферах, зумовлюють насамперед якісну підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошено на оновленні мовної освіти в усіх освітніх закладах, зокрема обов'язкове оволодіння всіма учасниками освітнього процесу державною мовою. Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 р.) визначено, що єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська; акцентовано, що володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані державні службовці, у тому числі, педагогічні та науково-педагогічні працівники.

Мовленнєвий розвиток сучасних дітей дошкільного віку пов'язаний зі сприйманням значної кількості інформації і візуального контенту, який вони не встигають засвоїти й не завжди його розуміють. Крім того, сучасні діти з раннього дитинства (з 1–2 років) в умовах сім'ї є користувачами електронних засобів інформації, що значною мірою гальмує розвиток їхнього активного мовлення. У цьому зв'язку виникає потреба в підготовці майбутніх вихователів, які здатні працювати з дітьми дошкільного віку, враховуючи рівень їхнього мовленнєвого розвитку, спонукати дітей до активного діалогу та креативного мовлення.

Проблема підготовки майбутніх вихователів до навчання дітей рідної мови досліджувалася вітчизняними вченими в різних напрямках, як-от: підготовка майбутніх вихователів до навчання дітей дошкільного віку рідної мови (А. Богуш, В. Бенера, Н. Гавриш, Н. Маліновська та ін.); української мови як державної (А. Богуш, Л. Казанцева, Т. Котик, І. Луценко та ін.); до художньо-мовленнєвої діяльності з дітьми (Н. Гавриш, Т. Савінська, Н. Сиротич, О. Швець та ін.); розвиток виразного мовлення майбутніх вихователів (О. Амацьєва, Т. Маркотенко, Ю. Руденко та ін.); комунікативно-мовленнєвий супровід підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (А. Богуш); до різних видів творчої діяльності з дітьми дошкільного віку (Н. Гавриш, С. Гаврилюк, Л. Іщенко, Т. Лісовська та ін.). Особливості розвитку дітей передшкільного віку досліджували такі українські вчені, як: А. Богуш, Н. Гавриш, О. Ковшар, К. Крутій, Т. Лесіна, Н. Луцан, Н. Маліновська, Т. Степанова, О. Савченко, Н. Шиліна та ін.

Процес розвитку креативного мовлення дітей був предметом наукових інтересів таких учених, як О. Артемова, Л. Березовська, А. Богуш, Н. Луцан, О. Подолянчук, А. Шибицька та ін. У роботах учених розкрито пріоритетні шляхи підготовки майбутніх фахівців до розвитку креативного мовлення дітей (дошкільного та молодшого шкільного віку). Водночас підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку не була предметом окремого дослідження.

Узагальнення результатів наукових досліджень і практики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дало змогу виявити низку

суперечностей між: вимогами мовної політики держави щодо формування національно-спрямованої, високодуховної мовної особистості майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, мовлення яких відповідає сучасним нормативним вимогам української мови і недостатньою питомою вагою дисциплін лінгвістичного циклу в навчальних планах закладів вищої освіти; необхідністю підготовки майбутніх вихователів до креативно-мовленнєвої діяльності з дітьми у закладах дошкільної освіти і недостатньою креативною спрямованістю фахових методик; необхідністю підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку та відсутністю обґрунтованих педагогічних умов їхньої ефективної підготовки.

Отже, теоретична і практична актуальність проблеми та необхідність розв'язання окреслених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри теорії і методики дошкільної освіти «Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти» (№ 0119U002027), що входить до плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 8 від 26 березня 2015 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Науково обґрунтувати сутність і структуру феномену «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»; уточнити поняття «креативне мовлення», «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

3. Визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

4. Розробити й апробувати модель та експериментальну методику підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Об'єкт дослідження – професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Гіпотеза дослідження: підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використано: *теоретичні методи* – аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури з теми дослідження застосовано для розкриття сутності підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; інтерпретація наявних теорій і методик, що дали змогу систематизувати теоретичні матеріали з теми дослідження, визначити сутність поняття «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку», розробити модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; *емпіричні методи* – анкетування, педагогічні спостереження, бесіди, тестування, аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей респондентів використано для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; педагогічний експеримент у поєднанні констатувального, формувального та прикінцевого етапів – для перевірки ефективності експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; *статистичні методи* – кількісна та якісна обробка результатів педагогічного експерименту (λ -критерій Колмогорова-Смирнова) – для визначення достовірності отриманих у процесі експериментального дослідження даних щодо підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

База дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Експериментальним дослідженням було охоплено 166 майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей

передшкільного віку (активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів); сутність феномена «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»; виявлено критерії (мовленнєво-знаннєвий, продуктивно-творчий, рефлексійно-оцінний) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) означеної підготовленості; розроблено модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексійно-оцінний етапи); уточнено поняття «креативне мовлення», «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти». Подальшого розвитку набула методика професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні й експериментальній апробації діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; елективного курсу «Креативне мовлення дітей передшкільного віку»; системи вправ креативної спрямованості, тренінгів, прес-конференцій тощо; доповненні змісту навчальних дисциплін «Психологія дитяча», «Дошкільна лінгводидактика», «Культура мовлення та виразне читання», «Основи образотворчого мистецтва і методика керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика ознайомлення дітей з довкіллям у закладі дошкільної освіти» темами креативно-мовленнєвої спрямованості. Матеріали дослідження можуть бути використані в педагогічних закладах вищої освіти викладачами фахових і психолого-педагогічних дисциплін, які здійснюють підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; вихователями закладів дошкільної освіти – для розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; у процесі підготовки посібників, підручників для студентів і фахівців дошкільної освіти. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути рекомендовані студентам для написання курсових і кваліфікаційних (магістерських) робіт; викладачам закладів вищої освіти і слухачам післядипломної освіти, аспірантам у процесі підготовки наукових статей, методичних рекомендацій тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 1147/31 від 29.05.2019 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 01-12/27/647 від 30.05.2019 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт про впровадження № 1-7/426 від 31.05.2019 р.),

Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка» (акт про впровадження № 11/42 від 21.03.2019 р.); Комунального вищого навчального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка» (акт про впровадження № 62 від 22.05.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження викладено на міжнародних: «Педагогічна спадщина Софії Русової в контексті сучасної дошкільної освіти» (Варшава, 2016), «Проблеми якості дошкільної освіти і професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі» (Одеса, 2017), «Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 2018), «Інновації та їх місце в модернізації дошкільної та професійної освіти» (Одеса, 2018), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (Харбін-Одеса, 2019), «Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти» (Львів, 2019), «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (Одеса, 2019); усеукраїнській «Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Черкаси, 2017) науково-практичних конференціях.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць, із них – 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 8 – апробаційного характеру, 1 – додатково відображає матеріали дисертації (у співавторстві).

Особистий внесок автора в працю, опубліковану у співавторстві, полягає у визначенні мотиваційного вектора освітньо-професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти [16].

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 205 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 6 рисунків, що обіймають 10 сторінок основного тексту. 18 додатків викладено на 63 сторінках. Список використаних джерел містить 373 найменування. Повний обсяг дисертації – 327 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, схарактеризовано методи роботи, розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації, подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів, загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку**» проаналізовано стан дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, визначено сутність і структуру феномену «підготовленість майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку», уточнено поняття «креативне мовлення», «професійно-

мовленнєва підготовка майбутніх вихователів», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти», обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Проаналізовано наукові дослідження з проблеми професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикова, О. Кисельова, О. Ковшар, Т. Котик, І. Луценко, Н. Маліновська, О. Трифонова та ін.), спільним пріоритетом яких є підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти, а також визначено професійно значущі знання, практичні мовленнєві вміння і навички, особистісні якості, етикетні норми поведінки, що забезпечують їхню підготовленість до професійно-мовленнєвої діяльності за обраною спеціальністю.

Визначено сутність поняття «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів» як спеціально організований, керований викладачами освітній процес у педагогічному закладі вищої освіти, який спрямований на набуття майбутніми вихователями мовно / мовленнєвих знань, умінь і навичок, креативних здатностей, формування у них професійно значущих рис особистості, які забезпечують ефективність креативно-мовленнєвої діяльності в роботі з дітьми передшкільного віку.

У дослідженні уточнено сутність понять «творчість» і «креативність». Акцентовано на їх спільних і відмінних змістових характеристиках. «Творчість» розуміємо як натхненну *діяльність* особистості, процесом і результатом якої є створення нових, оригінальних продуктів, матеріальних і духовних цінностей. Здебільшого творчі особистості створюють свої шедеври, керуючись лише власними емоціями та «хвилинним» настроєм. «Креативність» розглядаємо як *властивість* особистості, що є передумовою її творчої активності, сприяє реалізації особистістю власної індивідуальності, здатності до нетрадиційного та оригінального вирішення проблем. Креативна особистість, створюючи свій продукт, заздалегідь знає, для кого і навіщо вона його створює, якою технологією і які ресурси для цього необхідні.

На підставі аналізу наукового фонду (О. Артемова, Л. Березовська, А. Богуш, Н. Луцан, О. Подолянчук, О. Ушакова та ін.) дійшли висновку, що «креативне мовлення дітей передшкільного віку» – це набута властивість особистості, її здатність до створення оригінальних мовних текстів (розповідей, віршів, казок, сюжетів тощо), на підставі здобутого досвіду; передання в мовленні власних творчих задумів засобами художнього слова (експресивна лексика, переносні значення слів, синоніми, фразеологізми, прислів'я, приказки тощо); здатність до імпровізації у процесі креативно-мовленнєвої діяльності.

Здійснено аналіз наукових робіт з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти (В. Андрющенко, Л. Артемова, В. Бенера, Г. Беленька, А. Богуш, Л. Зданевич, Е. Карпова, І. Княжева, О. Ковшар, О. Листопад, В. Любива, Н. Маліновська, В. Нестеренко, І. Рогальська-Яблонська, Т. Степанова та ін.); уточнено сутність дефініції «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» як процес і результат професійно-педагогічної підготовки, який забезпечує формування професійно-особистісних якостей майбутніх вихователів, системи професійно-зорієнтованих знань, умінь і навичок, позитивного ставлення до

обраної професії, відповідних ціннісних орієнтацій у сфері дошкільної освіти, які сприяють ефективній освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Підготовленість майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку номіновано як результат професійно-мовленнєвої підготовки в педагогічному закладі вищої освіти, що забезпечує сформованість особистісних якостей у майбутніх вихователів, професійно-спрямованих і креативно-мовленнєвих знань, умінь і навичок, які дозволяють їм проєктувати та організовувати ефективну креативно-мовленнєву діяльність з дітьми передшкільного віку.

Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку розуміємо як комплекс спеціально організованих педагогічних заходів (обставин, видів діяльності), змін традиційного перебігу освітньо-виховного процесу, що позитивно впливає на його хід і результат та від реалізації яких залежить рівень підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Опертя на комунікативно-діяльнісний та особистісно-зорієнтований підходи дозволило визначити та науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку: активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів.

Розкрито сутність поняття «креативно-спрямоване мовленнєве середовище», яке марковано як комплекс спеціально організованих і цілеспрямованих заходів, педагогічних впливів, змін традиційного перебігу освітнього процесу, що спонукає студентів до професійно спрямованої креативно-мовленнєвої діяльності та розвитку в них креативного мовлення.

Креативно-мовленнєву діяльність студіюємо як організовану, професійну, мовленнєво-освітню діяльність викладача, що передбачає цілеспрямований вплив на розвиток креативного мовлення майбутніх вихователів, продукування студентами креативно-мовленнєвих текстів (розповіді, казки, оповідання, вірші, оповідки тощо), оволодіння навичками застосування майбутніми вихователями отриманих знань і вмінь та методикою їх використання у майбутній творчій професійно-мовленнєвій діяльності з дітьми передшкільного віку.

У другому розділі **«Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку»** визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики, позиціоновано модель підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, подано результати констатувального і прикінцевого етапів дослідження.

Для оцінки рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку було обрано критерії і показники, як-от: мовленнєво-знаннєвий критерій із показниками: обізнаність із сутністю понять «творчість», «креативність»; «словотворення», «словотворчість», «креативно-мовленнєва діяльність»; обізнаність із нормативно-правовим забезпеченням професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів; продуктивно-творчий критерій із показниками: здатність до креативно-мовленнєвої імпровізації; здатність складати оригінальні креативно-мовленнєві тексти для дітей дошкільного віку; проєктувати креативно-мовленнєву діяльність дітей; рефлексійно-оцінний – із показниками: наявність рефлексійних умінь самооцінки та взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів у мовленнєвій діяльності та вмінь діагностування креативних проявів у дітей.

На підставі виокремлених критеріїв і показників дібрано й розроблено відповідні діагностувальні методики для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку: питальник (за О. Листопадом) «Усвідомлення сутності творчості», розроблені автором питальники «Усвідомлення сутності понять креативність, креативне мовлення», «Усвідомлення сутності понять «словотворення», «словотворчість», «креативно-мовленнєва діяльність», «Нормативно-правове забезпечення професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів» – для оцінки результатів виконання завдань за мовленнєво-знаннєвим критерієм; тест «Вербальної креативності (RAT) С. Медника (адаптація А. Вороніна, дорослий варіант), розроблені автором діагностувальні методики «Казка за 10 хвилин», «Розкажіть онуку», «Здатність проєктувати креативно-мовленнєву діяльність дітей передшкільного віку» – для оцінки здатності майбутніх вихователів до креативно-мовленнєвої імпровізації, креативно-мовленнєвої діяльності та її організації з дітьми передшкільного віку; діагностика особистісної креативності (за Є. Туник), розроблені картки щодо: самооцінки майбутніми вихователями креативних мовленнєвих проявів у мовленнєвій діяльності; взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів у мовленнєвій діяльності інших студентів, креативних проявів у дітей – для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку за рефлексійно-оцінним критерієм.

Розроблено якісну характеристику рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Достатній рівень був властивий студентам, які володіють глибокими знаннями теоретичного матеріалу щодо розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, у них наявне бажання застосувати їх в освітній і майбутній професійній діяльності у закладі дошкільної освіти; розуміють сутність понять «творчість», «креативність», «креативне мовлення», «словотворення», «словотворчість», «креативно-мовленнєва діяльність». Студенти цього рівня здатні до вільної креативно-мовленнєвої імпровізації, усвідомлюють необхідність розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Вони створюють оригінальні креативно-мовленнєві тексти (казки, вірші тощо) для дітей дошкільного віку, які вирізняються багатством уяви, насичені захоплюваним сюжетом, подіями та використовують їх під час педагогічної практики. Майбутні

вихователі здатні до проєктування креативно-мовленнєвої діяльності дітей передшкільного віку; виявляють уміння складати й аналізувати конспекти занять із розвитку креативного мовлення дітей, сценарії свят, театралізованих розваг. У студентів цього рівня наявні рефлексійні вміння щодо адекватної самооцінки і взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів у своєму мовленні та мовленні однокласників, вони спроможні діагностувати креативні прояви у дітей.

Задовільний рівень характерний студентам у яких недостатні знання теоретичного матеріалу з розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, вони не завжди виявляють бажання застосувати їх в освітній і майбутній професійній діяльності. Студенти цього рівня обізнані із сутністю понять «творчість», «креативність», «словотворення», «словотворчість», «креативно-мовленнєва діяльність», натомість здебільшого ототожнюють поняття «креативність» і «творчість». Майбутні вихователі здатні до креативно-мовленнєвої імпровізації, проте соромляться її проявляти; усвідомлюють необхідність розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, створюють креативно-мовленнєві тексти (казки, вірші тощо) для дітей, які не вирізняються оригінальністю. Студенти здатні до проєктування креативно-мовленнєвої діяльності дітей передшкільного віку, натомість у них виникають ускладнення під час складання конспектів занять із розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, у них слабо виявлені рефлексійні вміння само- і взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів у креативно-мовленнєвій діяльності та в діагностуванні креативних проявів дітей.

Майбутні вихователі **низького рівня** не усвідомлюють значення розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, у них наявне байдуже ставлення до розвитку креативного мовлення дітей дошкільного віку в майбутній професійній діяльності. Студенти цього рівня не розуміють сутності понять «креативність», «креативне мовлення», не розмежовують дефініції «словотворення» і «словотворчість», не здатні пояснити поняття «креативно-мовленнєва діяльність», у них відсутня здатність до креативно-мовленнєвої імпровізації, створення креативно-мовленнєвих текстів (казки, вірші, оповідання тощо) для дітей дошкільного віку та проєктування їхньої креативно-мовленнєвої діяльності. Майбутні вихователі не вміють складати конспекти занять із розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; рефлексійні вміння само- і взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів в освітньо-мовленнєвій діяльності здебільшого неадекватні, відсутні вміння діагностувати креативні прояви дітей.

За результатами констатувального етапу експерименту було одержано такі результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку: достатній рівень зафіксовано у 10,5% майбутніх вихователів ЕГ та 9,7% – КГ, задовільний рівень було виявлено у 19,7% студентів ЕГ і 17,8% – майбутніх фахівців КГ, низький рівень засвідчили 69,8% респондентів ЕГ та 72,5% – КГ.

Безпосередньо формувальному етапу експерименту передував пропедевтичний етап, під час якого було розроблено елективний курс «Креативне мовлення дітей передшкільного віку» та скоординовано зміст психолого-педагогічних і фахових методик («Психологія дитяча», «Дошкільна

лінгводидактика», «Культура мовлення та виразне читання», «Основи образотворчого мистецтва і методика керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Теорія і методика музичного виховання», «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень», «Методика ознайомлення дітей з довкіллям у закладі дошкільної освіти») як додаткового ресурсу в підготовці майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, що дозволив сформуванню у студентів умінь інтегрувати знання із фахових дисциплін для розв'язання педагогічних ситуацій та креативно-мовленнєвих завдань, мобільність і гнучкість використання знань, умінь і навичок з креативно-мовленнєвого розвитку дітей під час педагогічної практики в закладах дошкільної освіти.

Із викладачами, яких було задіяно в експериментальній роботі проведено семінар для ознайомлення їх з метою, завданнями і сутністю педагогічного експерименту. Матеріал вищезазначених навчальних дисциплін було доповнено темами («Психологія дитячої креативності», «Розвиток креативного мовлення дітей у дитячій музичній творчості», «Логіко-математичні ігри та загадки як засіб розвитку креативного мовлення дітей», «Розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку в процесі образотворчо-мовленнєвої діяльності», «Розвиток креативного мовлення дітей на заняттях з ознайомлення з довкіллям» тощо), які дозволили розкрити особливості розвитку дітей передшкільного віку. Розширено тематику самостійної роботи студентів з метою висвітлення та актуалізації потенціалу майбутньої професійної діяльності вихователя та стимулювання майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення у дітей передшкільного віку.

На формульовальному етапі експерименту було розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (див. рис.), що обіймала мету, методологічні підходи (особистісно-зорієнтований, комунікативно-діяльнісний), принципи (фундаментальність освіти, моделювання майбутньої професійної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, освітньої рефлексії), етапи (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексійно-оцінний), педагогічні умови, критерії, засоби, форми, методи та результати підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

Метою першого – інформаційно-настановного етапу виступило збагачення знаннями, вміннями і навичками у векторі креативно-мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів; розуміння ними сутності понять «креативне мовлення», «креативно-мовленнєва діяльність», усвідомлення значущості креативного мовлення в майбутній професійно-мовленнєвій діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. На цьому етапі впроваджено педагогічну умову «активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку», яка реалізувалась у процесі викладання розробленого елективного курсу «Креативне мовлення дітей передшкільного віку». Формами організації навчання та засобами реалізації означеної педагогічної умови в процесі викладання елективного курсу виступили: лекції-полілоги, лекції-тренінги, лекції-візуалізації, лекції-презентації, проблемні лекції, диспути, дебати, дискусії, творчі завдання («Кроки до словотворчості», «Весь світ театр», «Дерево креативності», «Іменини у Христини

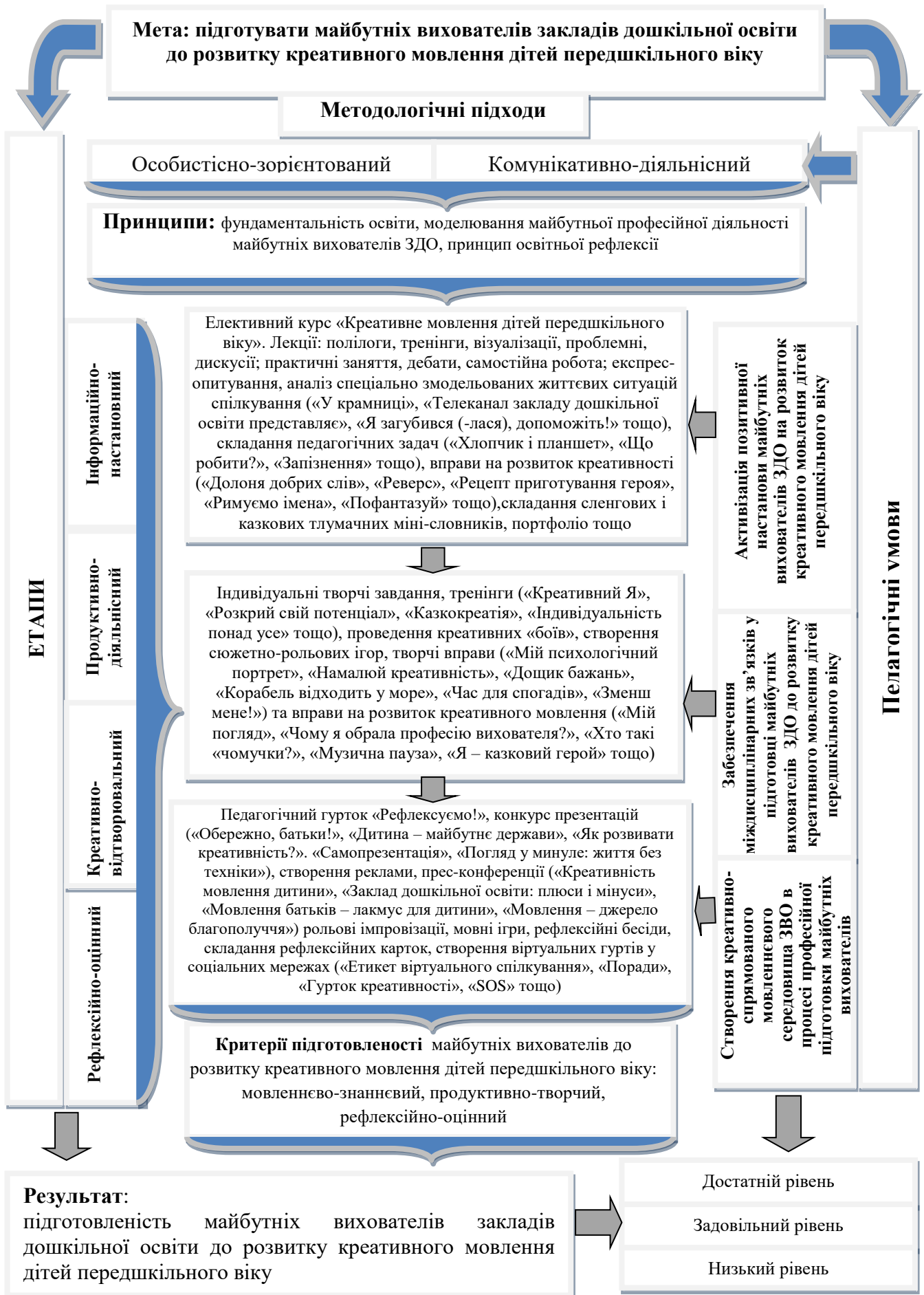

Рис. Модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку

(Марини тощо)», «Поясни одним словом», «Мрія мого дитинства» тощо) та вправи («Знайди спільне», «Римуємо імена», «Долоня добрих слів», «Реверс» тощо), перегляд та аналіз відеоряду спеціально змодельованих життєвих ситуацій спілкування з дітьми («У крамниці», «Телеканал закладу дошкільної освіти представляє», «Я загубився (-лася), допоможіть!» тощо). На цьому етапі передбачалась індивідуальна робота студентів з інформативними джерелами (складання конспектів, написання рефератів, доповідей, складання тезаурусу педагогічних термінів, тлумачних міні-словників сленгових слів тощо), які було представлено на практичних заняттях курсу.

Під час практичних занять з тем «Теоретичні засади становлення і розвитку креативного мовлення у дітей», «Креативно-мовленнєве спілкування як діяльність», «Методика розвитку креативного мовлення у дітей передшкільного віку» проводили дебати («Креативне чи творче мовлення?»), «Мовлення – запорука успіху», «Ентузіасти-креативи» тощо), тренінги («Креативний Я», «Розкрий свій потенціал», «Казкокреатія», «Індивідуальність понад усе»), експрес-опитування, розробляли та проводили заходи із креативно-мовленнєвої діяльності студентів (розваги, сценарії свят, змагання щодо прояву креативності тощо).

На заняттях педагогічного гуртка «Рефлексуємо» майбутні вихователі створювали теки-портфолію, в яких накопичували та систематизували матеріал з розвитку креативного мовлення у дітей передшкільного віку (результати їхньої самостійної освітньої діяльності з конкретної навчальної дисципліни); набували здатності застосовувати отримані знання та вміння у процесі їхнього професійного становлення.

На інформаційно-настановному етапі також було впроваджено педагогічну умову «забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку». Так, на заняттях з навчальної дисципліни «Психологія дитяча» майбутні вихователі складали кросворди з розвитку креативного мислення, уяви, готували доповіді, обговорення яких здійснювалося на практичному занятті; добирали та створювали діагностувальні методики оцінки супутніх психічних процесів (уява, мислення) для дітей передшкільного віку та дорослих, розробляли діагностувальні картки для оцінки креативно-мовленнєвих проявів у дітей. На заняттях із дисципліни «Дошкільна лінгводидактика» студенти добирали вислови науковців (письменників, мовознавців, педагогів та ін.) про значення мовлення в житті людини, розробляли рекомендації для батьків щодо активізації креативного мовлення дітей, добирали висловлювання з українських народних казок, які б характеризували креативність українського мовлення; складали розповіді-мініатюри за букетом улюблених квітів, педагогічні задачі про роботу вихователів із родинами з розвитку креативного мовлення.

Другий етап – продуктивно-діяльнісний – передбачав формування практичних умінь і навичок у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з організації креативно-мовленнєвої діяльності дітей передшкільного віку. Студенти залучалися до роботи за темами елективного курсу «Креативне мовлення дітей передшкільного віку» та практичних занять із дисциплін психолого-педагогічного та методичного спрямування. Засобами реалізації означеного етапу виступили:

педагогічні творчі задачі та ситуації, які можуть виникнути в подальшій професійній діяльності («Що робити?», «Хлопчик і планшет», «Запізнення», «Ляльки вдома вас чекають», «Знайди розбишаку» тощо), вправи на розвиток креативного мовлення («Мій погляд», «Опиши свого друга», «Чому я обрала професію вихователя?», «Хто такі «чомучки?», «Словесний портрет вихователя», «Ваша думка», «Словесний портрет успішного студента», «Креативна дитина, яка вона?», «Чому я обираю творчість?», «Я – казковий герой», «Мрія мого батька» тощо), практичні заняття за алгоритмом «студент-вихователька» та «студент-рецензент», рефлексійні паузи тощо.

З метою реалізації педагогічної умови «забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» у межах навчальної дисципліни «Методика ознайомлення дітей із довкіллям у закладі дошкільної освіти» зі студентами було організовано креативні змагання, які проходили під гаслом «Креативність – це довкілля», майбутні вихователі створювали кросворди, розробляли конспекти занять. Під час практичних занять з «Теорії і методики музичного виховання» студенти виконували креативні завдання з таких тем: «Розкажи піснею», «Музична пауза», «Танці в повсякденному житті», «Музичні новинки», «Вгадай мелодію» тощо. У ході практичних занять з дисципліни «Основи образотворчого мистецтва і методика керівництва зображувальною діяльністю дітей» майбутні вихователі виконували креативні вправи, такі як: «Мій психологічний портрет», «Намалюй креативність», «Дощик бажань», «Корабель відходить у море», «Крапля доброти», «Намисто вдачі», «Час для спогадів», «Зменш мене!» тощо. У межах теми «Логіко-математичні ігри та загадки як засіб розвитку креативного мовлення дітей» (навчальна дисципліна «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень») майбутні вихователі добирали та розробляли для дітей дошкільного віку логіко-математичні загадки та ігри («Який вагон?», «Скільки у мами дітей?», «Собака-розбишака», «Димар і вітер», «Яблука в кошику», «Який місяць?» тощо), що сприяли розвитку їхнього креативного мовлення. У процесі практичних занять з курсу «Теорія і методика фізичного виховання дітей» студенти добирали та склали фізкультхвилинки, лічилки для дітей передшкільного віку на запропоновані теми: «Я рахую до 5...», «Один, два, п'ять», «Я біжу і я лежу», «Вставайте всі!», «Не треба зайвих рухів», «Лелека», «Швидко, швидко зайчик скаче», «Молодість у русі» тощо.

На третьому – креативно-відтворювальному етапі було впроваджено педагогічну умову «створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів», що передбачала набуття студентами практичних умінь і навичок із розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, оволодіння активними методами і прийомами розвитку креативного мовлення в рольових іграх, імпровізаціях, вирішення педагогічних задач, розв'язання конфліктних ситуацій. Засобами реалізації означеної педагогічної умови виступили: конкурси презентацій («Обережно, батьки!», «Дитина – майбутнє держави», «Як розвивати креативність?», «Самопрезентація», «Погляд у минуле: життя без техніки» тощо); творчі завдання («Зміни мене», «Говори», «Асоціації», «Мої внутрішні недруги», «Розкажи нове» тощо), прес-

конференції («Креативність мовлення дитини», «Мовлення батьків – лакмус для дитини», «Заклад дошкільної освіти: плюси і мінуси», «Мовлення – джерело благополуччя» тощо), ділові ігри («Батьківські збори», «Технічний прогрес чи регрес у мовленнєвому розвитку?», «Добре там, де ми є», «Наступність дошкільної та початкової ланок освіти») тощо. Під час практичних занять на креативно-відтворювальному етапі використано такі методи і прийоми роботи, як: «Кубик Блума», «Фішбоун», «Інсерт», «Крок за кроком», «Диктант значень», «Індуктор», «Голова та шия», «Кошик ідей», «Живі речі», «Сіквейн», «Реклама», «Вершина» тощо.

У процесі проходження педагогічної практики майбутні вихователі створювали віртуальні гурти в соціальних мережах (Viber, WhatsApp). Для підтримання контакту з батьками студенти розробляли і проводили бесіди «Етикет віртуального спілкування», «Батьківські збори», «Допоможемо всі разом», «Всі на вистави, до цирку, зоопарку тощо», «Гурток креативності», «Режим дня», «Домашнє виконання», «Допоможи своїй дитині», «Словотворчість чи словотворення?», «Поради батькам» тощо. Майбутні вихователі заздалегідь обговорювали тематику бесід із вихователями та готувалися до обговорення таких питань: «Особливості поведінки у віртуальному медіа середовищі», «Етикет віртуального спілкування з батьками», «Реальний і віртуальний образ власного «Я» у віртуальному середовищі», «Вплив медіакультури на розвиток креативного мовлення дитини», «Вплив інтернет-ігор на розвиток мовлення дитини дошкільного віку», «Вплив сучасних телевізійних програм і передач на формування мовленнєвої особистості дитини». Студенти залучалися до проведення батьківських зборів, вони заздалегідь розсилали тематику зборів у соціальних мережах із проханням підготувати запитання, які турбують батьків (у межах певної тематики).

Метою рефлексійно-оцінного етапу було закріплення набутих знань, умінь і навичок щодо організації креативно-мовленнєвої діяльності, стимулювання здійснювати оцінні дії у процесі освітньої та професійно-мовленнєвої діяльності. На цьому етапі студенти активно працювали в межах педагогічного гуртка «Рефлексуємо». На засіданнях гуртка майбутні вихователі презентували та аналізували підготовлені ними матеріали портфоліо, брали участь у рефлексійних бесідах («Труднощі під час практики», «Креативність мовлення вихователя», «Хто Я?», «Допоможи мені» тощо), оцінювали проведені на попередніх етапах заняття, результати педагогічної практики, писали твори-роздуми («Компетентна вихователька», «Мої негативні емоції», «Я – ідеальний вихователь», «Теорія чи практика?», «Допоможи своїй дитині») тощо.

По завершенні формувального етапу експерименту за результатами прикінцевого зрізу, було з'ясовано ефективність визначених педагогічних умов, розроблених моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (див. табл.).

Порівняльні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту (у %)

Групи	Достатній рівень		Задовільний рівень		Низький рівень	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
ЕГ	10,5	32,1	19,7	46	69,8	21,9
КГ	9,7	11,2	17,8	18,9	72,5	69,9

Примітка: КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Як видно з таблиці, на прикінцевому етапі експерименту було зафіксовано значні позитивні зміни в рівнях підготовленості майбутніх вихователів ЕГ до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Так, достатній рівень підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку в ЕГ було виявлено у 32,1% студентів (на констатувальному етапі – 10,5%); задовільний рівень засвідчили 46% респондентів (було 19,7%), на низькому рівні залишилося 21,9% майбутніх вихователів (було 69,8%). Зазначимо, що позитивна динаміка зростання рівнів підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення у дітей передшкільного віку статистично значущою виявилася тільки в експериментальній групі. Достатній рівень у КГ засвідчили лише 11,2% майбутніх вихователів (було 9,7%), на задовільному рівні стало 18,9% студентів (було 17,8%), низький рівень виявлено у 69,9% респондентів (було 72,5%).

Для перевірки достовірності одержаних результатів використано розрахунок λ – критерію між двома емпіричними даними (за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова). За результатами формувального етапу експерименту було отримано $d_{\text{емп.}} > d_{0,01}$. Отже, одержані дані прикінцевого етапу експерименту виявилися статистично значущими, що доводить ефективність педагогічних умов, моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, обґрунтовано педагогічні умови забезпечення цього процесу, розроблено й апробовано модель, діагностувальну та експериментальну методики підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, що дало можливість дійти таких висновків.

1. Професійно-мовленнєву підготовку майбутніх вихователів визначаємо як спеціально організований, керований викладачами освітній процес у педагогічному закладі вищої освіти, який спрямований на набуття майбутніми вихователями мовно / мовленнєвих знань, умінь і навичок, креативних здатностей, формування у них професійно значущих рис особистості, що забезпечують ефективність креативно-мовленнєвої діяльності в роботі з дітьми передшкільного віку.

Під креативним мовленням дітей передшкільного віку розуміємо набуту властивість особистості, її здатність до створення оригінальних мовних текстів (розповідей, віршів, казок, сюжетів тощо) на підставі здобутого досвіду; передання в мовленні власних творчих задумів засобами художнього слова (експресивна лексика, переносні значення слів, синоніми, фразеологізми, прислів'я, приказки тощо); здатність до імпровізації у процесі креативно-мовленнєвої діяльності.

Уточнено сутність дефініції «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти» як процес і результат професійно-педагогічної підготовки, що забезпечує формування професійно-особистісних якостей майбутніх вихователів, системи професійно-зорієнтованих знань, умінь і навичок, позитивного ставлення до обраної професії, відповідних ціннісних орієнтацій у сфері дошкільної освіти, які сприяють ефективній освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку.

Визначено сутність поняття «підготовленість майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку» як результат професійно-мовленнєвої підготовки в педагогічному закладі вищої освіти, що забезпечує сформованість особистісних якостей у майбутніх вихователів, професійно-спрямованих і креативно-мовленнєвих знань, умінь і навичок, які дозволяють їм проєктувати та організовувати ефективну креативно-мовленнєву діяльність з дітьми передшкільного віку.

2. Виявлено критерії з відповідними показниками (мовленнєво-знаннєвий критерій: обізнаність із сутністю понять «творчість», «креативність»; «словотворення», «словотворчість», «креативно-мовленнєва діяльність»; обізнаність із нормативно-правовим забезпеченням професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів; продуктивно-творчий критерій із показниками: здатність до креативно-мовленнєвої імпровізації; здатність складати оригінальні креативно-мовленнєві тексти для дітей дошкільного віку; проєктувати креативно-мовленнєву діяльність дітей передшкільного віку; рефлексійно-оцінний наявність рефлексійних умінь самооцінки та взаємооцінки креативних мовленнєвих проявів у мовленнєвій діяльності та рефлексивних умінь діагностування креативних проявів у дітей) та характеризує рівні (достатній, задовільний, низький) підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

3. Визначено і науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку: активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів.

4. Розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, що обіймала мету, методологічні підходи, принципи, етапи (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексійно-оцінний), педагогічні умови, критерії

(мовленнєво-знаннєвий, продуктивно-творчий, рефлексійно-оцінний), засоби, форми, методи та результати підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

5. Розроблено й апробовано експериментальну методику підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, що передбачала поетапне впровадження визначених педагогічних умов та елективного курсу «Креативне мовлення дітей передшкільного віку». На першому – інформаційно-настановному етапі застосовано лекції (полілоги, тренінги, візуалізації, проблемні тощо), практичні заняття, дебати, аналіз спеціально змодельованих життєвих ситуацій спілкування («У крамниці», «Телеканал закладу дошкільної освіти представляє» тощо), вправи на розвиток креативності, складання сленгових і казкових міні-словників, портфоліо тощо. Другий – продуктивно-діяльнісний етап, спрямовувався на формування в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти практичних умінь і навичок з організації креативно-мовленнєвої діяльності дітей передшкільного віку через виконання індивідуальних творчих завдань, креативних вправ («Мій психологічний портрет», «Намалюй креативність», «Корабель відходить у море», «Намісто вдачі», «Час для спогадів», «Зменш мене!»), вправ на розвиток креативного мовлення («Мій погляд», «Опиши свого друга», «Хто такі «чомучки?»», «Словесний портрет успішного студента», «Креативна дитина, яка вона?», «Я – казковий герой», «Мрія мого батька» тощо), проведення тренінгів, креативних боїв, створення сюжетно-рольових ігор. Третій – креативно-відтворювальний етап передбачав оволодіння студентами активними методами і прийомами розвитку креативного мовлення дітей. Засобами реалізації етапу виступили: конкурс презентацій («Обережно, батьки!», «Дитина – майбутнє держави», «Погляд у минуле: життя без техніки» тощо), творчі завдання («Зміни мене», «Говори», «Асоціації», «Мої внутрішні недруги», «Розкажи нове» тощо), прес-конференції («Креативність мовлення дитини», «Мовлення батьків – лакмус для дитини», «Мовлення – джерело благополуччя» тощо), ділові ігри («Батьківські збори», «Добре там, де ми є», «Технічний прогрес чи регрес у мовленнєвому розвитку?») тощо. Рефлексійно-оцінний етап передбачав закріплення у майбутніх вихователів навичок щодо організації креативно-мовленнєвої діяльності та умінь здійснювати оцінні дії у процесі освітньої професійно-мовленнєвої діяльності. Цьому сприяло проведення рефлексійних бесід («Труднощі під час практики», «Креативність мовлення вихователя», «Хто Я?», «Допоможи мені» тощо), написання творів-роздумів («Компетентна вихователька», «Мої негативні емоції», «Теорія чи практика?», «Допоможи своїй дитині» тощо).

6. Установлено, що впровадження педагогічних умов, моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку сприяло значним позитивним змінам у респондентів експериментальної групи. Достатній рівень підготовленості до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку в ЕГ було виявлено у 32,1% студентів (на констатувальному етапі – 10,5%); задовільний рівень засвідчили 46% досліджуваних (було 19,7%), на низькому рівні залишилося 21,9% майбутніх вихователів (було 69,8%). Достатній

рівень у контрольній групі засвідчили 11,2% майбутніх вихователів (було 9,7%), на задовільному рівні стало 18,9% респондентів (було 17,8%), низький рівень виявлено у 69,9% студентів (було 72,5%). Статистичну значущість і не випадковість позитивних зрушень в експериментальній групі доведено застосуванням розрахунку λ -критерію Колмогорова-Смирнова.

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень вважаємо вивчення проблеми наступності в організації креативно-мовленнєвої діяльності в закладах дошкільної освіти та першому класі загальноосвітньої школи в умовах упровадження Концепції Нової української школи.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Рогачко-Островська М. С. Вимоги до особистості майбутнього вихователя у педагогічній спадщині К. Д. Ушинського. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2017. № 1 (114). С. 85–89.
2. Рогачко-Островська М. С. До проблеми підготовленості майбутніх фахівців до професійної діяльності. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2017. № 6 (119). С. 105–110.
3. Рогачко-Островська М. С. Модель підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2018. № 4 (63). С. 114–119.
4. Рогачко-Островська М. С. Василь Сухомлинський: від творчого вихователя – до творчого вихованця. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2018. № 3 (62). С. 123–128.
5. Рогачко-Островська М. С. Критеріальний підхід до підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка». Педагогічні науки*. Чернігів, 2019. № 1 (157). С. 166–172.
6. Рогачко-Островська М. С. Реалізація інформаційно-настановного етапу експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна»*. Хмельницький, 2019. № 17. С. 114–118.
7. Рогачко-Островська М. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (російською мовою). *Psychology and Special Education Faculty «Ion Creangă» State Pedagogical University from Chişinău*. 2019. № 1 (54). Pag. 90–100.
8. Рогачко-Островська М. С. Проблема професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО у вищій школі. *Педагогічна спадщина Софії Русової в контексті*

сучасної дошкільної освіти: м-ли I міжнародної наук.-практ. конф. (м. Варшава, 1–2 листопада 2016 р.). Варшава, Польща. 2016. С. 31–34.

9. Рогачко-Островська М. С. Проблеми у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*: м-ли II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 27–28 вересня 2017 р.). Черкаси, 2017. С. 132–136.

10. Рогачко-Островська М. С. Мистецтво виховання у педагогічній спадщині К. Д. Ушинського. *Проблеми якості дошкільної освіти і професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі*: м-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26–27 жовтня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 45–47.

11. Рогачко-Островська М. С. Роль педагога у вихованні дітей у спадщині К. Д. Ушинського. *Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій*: м-ли Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 20 листопада 2017 р.). Хмельницький, 2017. С. 127–130.

12. Рогачко-Островська М. С. Підготовленість майбутніх фахівців дошкільної освіти до педагогічної діяльності. *Інновації та їх місце в модернізації дошкільної та професійної освіти*: м-ли Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 жовтня 2018 р.).

13. Рогачко-Островська М. С. Активізація позитивної настанови майбутніх вихователів на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*: м-ли V міжнародної наук.-практ. конф. (м. Одеса, 2019 р.). Одеса, 2019. С. 115–117.

14. Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку на продуктивно-діяльнісному етапі експерименту. *Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти України*: м-ли Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 квітня 2019 р.). Львів, 2019. С. 103–107.

15. Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти*: м-ли V міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 29–30 жовтня 2019 р.).

16. Рогачко-Островська М. С., Бужина І. В. Мотиваційні засади до навчальної діяльності майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах. Парадигми, стратегії, практика сучасної освіти*. Одеса, 2014. С. 11–14.

АНОТАЦІЯ

Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (активізація позитивної настанови майбутніх вихователів ЗДО на розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; створення креативно-спрямованого мовленнєвого середовища ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів). Визначено сутність феномену «підготовленість майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку», яке в дослідженні потрактовано як результат професійно-мовленнєвої підготовки в педагогічному закладі вищої освіти, який забезпечує сформованість у майбутніх вихователів мовленнєво-креативних знань, особистісних якостей, професійних умінь і навичок, що дозволяють проєктувати та організовувати ефективну креативно-мовленнєву діяльність з дітьми передшкільного віку; уточнено зміст понять «креативне мовлення», «професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти», визначено критерії (мовленнєво-знаннєвий, продуктивно-творчий, рефлексійно-оцінний) та їх показники, подано якісні характеристики рівнів (достатній, задовільний, низький) підготовленості майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку; розроблено й апробовано модель, діагностувальну й експериментальну методики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексійно-оцінний етапи); розроблено елективний курс «Креативне мовлення дітей передшкільного віку», програму педагогічного гуртка «Рефлексуємо!».

Ключові слова: майбутні вихователі, креативність, креативне мовлення, підготовленість майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку, педагогічні умови, модель, методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку.

RESUME

Rohachko-Ostrovska M. S. Preparation of future educators of preschool institutions for the development of creative speech in preschool children. – Qualified scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.08 – Preschool pedagogy. – State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky", Odessa, 2020.

The dissertation study is devoted to the problem of preparing future educators of preschool institutions for the development of creative speech in preschool children. The pedagogical conditions for preparing future educators for the development of creative speech in preschool children are scientifically substantiated and experimentally verified (activation of the positive attitude of future educators on the development of creative

speech of preschool children, ensuring interdisciplinary ties in preparing future educators for the development of creative speech of preschool children, creating a creatively-oriented speech environment in the process of training future educators).

The essence of the phenomenon “preparedness of future educators of preschool institutions for the development of creative speech of preschool children” is determined; the concepts of “creative speech”, “vocational training of future educators”, “preparedness of future specialists of preschool education institutions” are clarified.

Criteria of the preparedness of future educators of preschool education institutions for the development of creative speech of preschool children with relevant indicators (speech-cognitive criterion: working with the essence of the concepts “creativity”, “creativity”, “word formation”, “word creation”, “creative speech activity”; work with regulatory support of vocational training of future educators; productive-creative criterion with indicators: ability for creative-speech improvisation; the ability to compose original creative speech texts for preschool children; to design creative-speech activity of preschool children; reflexive-evaluative criterion: the presence of reflexive skills of self-esteem and mutual evaluation of creative speech manifestations in speech activity and reflexive skills for diagnosing creative manifestations in children) are identified. The levels (sufficient, satisfactory, low) of the preparedness of future educators of preschool institutions for the development of creative speech in preschool children are characterized. A model has been developed for preparing future educators for the development of creative speech in preschool children, including a goal, methodological approaches, principles, stages (informational and installation, productive-active, creative-reproductive, reflective-evaluative), pedagogical conditions, criteria, means, forms and methods and the results of training future educators of preschool institutions for the development of creative speech in preschool children.

An experimental methodology has been developed for preparing future educators of preschool educational institutions for the development of creative speech in preschool children, an elective course "Creative speech of preschool children", and the program of the "Reflex!" Pedagogical section. The experimental methodology provided for the phased implementation of the selected pedagogical conditions. At the informational and installation stage, lectures were used (polylogues, trainings, visualizations, problematic, etc.), practical exercises, debates, analysis of specially modeled life situations of communication, exercises for the development of creativity, compilation of slang and fabulous mini-dictionaries, portfolios. The productive-activity stage was aimed at the formation of practical skills in organizing creative and speech activities of preschool children in future tutors of preschool institutions. This was facilitated by the fulfillment of individual creative tasks, creative exercises, exercises for the development of creative speech, conducting trainings, creative battles, creating story-based role-playing games. The creative and reproductive stage provided for the students to master the active methods and techniques for the development of creative speech in children. Presentation contest, creative assignments, press conferences, business games were the means of implementing the stage. The reflective-evaluative stage provided for the consolidation of skills of future creative teachers in organizing creative-speech activities and the ability to carry out evaluative actions in the process of educational and professional-speech activity. This was facilitated by conducting reflexive conversations, writing essays, thoughts and the like.

Key words: future teachers, creativity, creative speech, preparedness of future teachers for the development of creative speech of preschool children, pedagogical conditions, model, methodology for preparing future teachers of preschool education institutions for the development of creative speech of preschool children.

Підписано до друку 21.05.2020
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x90/16 Зам. № 2280/20.
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М. О.
м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.

